

Skt. Hansstemning

Ved Charles Kovacs

(1907 – 2001) lærer på Rudolf Steinerskolen i Edinburgh, Skotland
Følgende betragtning blev af Charles Kovacs fremført for forældrene på Waldorfskolen i Edinburgh, den 27. maj 1981. Fra der Europäer nr. 8, 2014
Den tyske oversættelse af Marcel Frei er oversat af Marianne Møller-Nielsen.

Lukasevangeliet nævner os grunden til, hvorfor Johannes Døberens navn forbindes med sommervest. Hans mor er Elisabeth, en kusine til Maria, Jesu moder. Ved ærkeenglen Gabriels forkyndelse til Maria, at hun var frugtsommeligt, sagde han også til hende, at hendes kusine Elisabeth, som indtil da havde været ufrugtbar, var svanger i sjette måned.

Elisabeths svangerskab begyndte altså seks måneder før Marias, og følgelig måtte Johannes Døbereren være født seks måneder før Jesus. Naturligvis er begge børns fødselsdatoer formodninger; men da Jesu fødsel fejres kort efter årets korteste dag, er det kun korrekt at sætte Johannes' fødselsdag seks måneder tidligere kort efter årets længste dag – det vil sige efter sommervest. Der er altså en form for historisk begrundelse i at forbinde Johannes med denne begivenhed. Men der findes også en endnu dybere betydning af dette interval på seks måneder mellem begge fødsler.

Raffaels: Madonna del proto, Wien

Vinter- og sommervest er begge årets højdepunkter. Fra vintervest bliver dagene længere, det vil sige at sollysets intensitet tager til, mens dagene bliver kortere efter

sommervest, og sollysets styrke aftager. Men - og med dette "men" når vi frem til sommervests sande hemmelighed, - alt dette relaterer til det for vores øjne synlige, fysiske solly. Der findes dog også en åndelig sol; det fysiske solly, som vi ser med vores øjne, er kun de spirituelle solkræfters "legeme". For at leve på jorden har menneskeånden brug for en solid fysisk krop; men der findes væsner af højere hierarkier, hvor sollyset er deres fysiske fremtrædelsesform. Alle solguderne i de gamle mytologier: Ægyptens Ra, Babylonernes Shamash, Grækernes Helios er udelukkende symbolske billeder på de spirituelle kræfter, hvis fysiske "klædning" er sollyset.

Denne "klædning" - det fysiske solly - er betingelsen for vores legemlige eksistens. Ingen plante ville kunne vokse uden lys, og der ville ikke eksistere fotosyntese, som omformer kuldiioxid til kulstof og ilt; der ville ikke være luft til at indånde og intet spiseligt. Lige så meget som den menneskelige krop har brug for fysisk solly, lige så meget har den menneskelige ånd behov for solens ånd. Hvorfor har den brug for det? Hvad er det, som solens ånd bringer til menneskets ånd?

Vi vil skridtvis prøve at nærme os dette spørgsmål. Løsningen vil også få os til at finde betydningen af sommervests fest.

Stonehenge

I den nyere "stenalder" levede et folk i Britannien, for hvem sommervest var hele årets helligste fest. Dette folk, der var ældre end de senere keltere, opførte Stonehenge. Det er endnu i dag et mysterium, hvordan det lykkedes dem at udføre denne mesterlige præstation. De bekymrede sig ikke om det fysiske solly. Rudolf Steiner fortalte os, at deres præsters klarsynede visioner rettede sig mod skyggerne, som stenene kastede under sommervests tid. Men i skyggen, som det fysiske lys ikke kunne trænge igennem, der kom så det åndelige lys til syne. Igennem tilbageholdelsen af det fysiske lys, kunne solens spirituelle kræfter trænge igennem. Folkets tilværelse blev reguleret i overensstemmelse med den visdom, som præsterne modtog fra den åndelige sol, den visdom, som de skuede i de mørke skygger, som stenene kastede. I disse tidligere tider blev fællesskaber, stammer og nationer hverken ledet af regeringer eller flertalsbeslutninger og endnu mindre af menneskelig intelligens, men derimod af højere magter - af sådanne magter,

som i skyggen af det tilbageholdte, formindskede fysiske lys kunne udspørges af de klarsynede præster. Evnen til at kunne kommunikere med sol-ånden i den mørke skygge forsvandt i løbet af tiden. Men der findes interessante erindringer om det i en bog indenfor den romerske litteratur, skrevet af forfatteren Apuleius i det andet århundrede e.Kr. Titlen på bogen er "Det gyldne æsel". Det drejer sig om historien om en ung mand, som forvandles til et æsel af en heks, og om alle de eventyr, der sker i denne fortryllede tilstand. Hele historien er i virkeligheden en satire over dekadencen af livet i det daværende Rom, som i virkeligheden ikke adskiller sig så meget fra vore dages "laissez-faire samfund". Til slut bliver bogen dog alvorlig. Historiens helt bliver tilbageforvandlet til et menneske af gudinden Isis, og slutteligt bliver han en indviet i Isis-mysterierne.

Solen ved midnat

Apuleius, satirens forfatter, var selv en indviet i Isis-mysterierne, og fortæller om sine egne erfaringer. Følgende ord udtrykker den indviedes erfaringer: "Jeg stod foran de øvre og nedre Guder, og jeg så solen ved midnat." Hvad betyder "at se solen ved midnat?" Mens gevaldige sten tilbageholdt det fysiske solly i Stonehenge-mysterierne, således at den klarsynede kunne skue den åndelige sol, således stod i Isis-mysterierne hele jorden mellem den indviede og den fysiske sol. Ved midnatstid befinder vi os i den dybeste skygge, som hele jorden kaster, men i dette mørke skuer den Isis-indviede den åndelige sol. Stonehenge og Isis-mysterierne taler om det samme, om ånden, der åbenbares, når det fysiske lys tilbageholdes. Men hvorledes virker solens åndelige lys? Af hvilken art er dette lys, der viser sig i mørket? Nuvel, vi taler om højsommeren, vi taler om årets sommertid, og det er faktisk sommeren, der i talrige variationer viser os dette åndelige lys, der virker i mørket.

Metamorfosen

Vi må henlede vores opmærksomhed på, hvorledes en plante vokser, f.eks. en etårig plante, en blomst. Først vokser de grønne blade på stænglen. Disse grønne blade betjener sig af fotosyntesen og lader planten trives indtil en vis højde. Men så dannes den såkaldte "knop". Men hvad er knoppen? Det er en ansamling af grønne blade, der danner et ydre hylster, for at forhindre at solly trænger ind i det indre.

I det indre af knoppen, i mørket, danner der sig de farverige kronblade og blomsterne. Sammen med de farverige kronblade udvikler sig forplantningsorganerne, der bærer plantens liv ind i fremtiden. Blomstens skønhed, ja endda frøene og frugterne, som vi høster senere, er resultatet af de kræfter, der virker i dette mørke i knoppen, og af kræfterne af det åndelige lys.

Der findes dog et endnu bedre eksempel på kræfterne i dette åndelige lys. Hvis vi betragter en larve, så vil den ernære sig af dens foretrukne blade og vokse og vokse indtil et bestemt øjeblik. Så ophører den med at spise og at vokse og forvandler sig til en såkaldt "puppe", - som igen er en ydre hylle, der afholder sanselyset fra at trænge ind. Og i denne hylle dannes sommerfuglen, der senere kommer frem i lyset. Såvel sommerfuglen som blomsten opstår igennem lyset, hvilket præsterne i Stonehenge skuede i skyggerne.

De grønne blade og larverne har brug for det ydre lys, som vi ser, men udover dette stadie bidrager det ikke til udviklingen af planten eller insekterne. Skønheden i den fuldt blomstrende plante og den helt udviklede sommerfugl - såvel som den fremtidige overlevelseschance for hele arten - er resultatet af et lys, som vi ikke ser med vores fysiske øjne, men et lys, som Isis-præsterne skuede ved midnatstid: det åndelige solly.

Biologerne benævner denne slags forvandling "metamorfose" (græsk for forvandling), igennem hvilken den ene livsform - nemlig larvens - forvandler sig til noget helt andet - til sommerfugl.

I fordums tider anvendtes ordet "metamorfose" for magiske forvandlinger i myter og fabler, som f.eks. i den fortælling jeg nævnte før, i hvilket et menneske forvandles til et æsel, for så senere at blive forvandlet tilbage igen. Det var en "metamorfose"-historie.

Hvorfor fortæller nu Apuleius, den indviede i Isis-mysterierne, denne historie? Overfladisk set handler det om en satire, som spidder det fordærvede liv i Rom. Under overfladen findes der dog en dybere betydning. Den unge mand forføres af denne tids fordærvede vaner og bliver således slave af de stærkeste dyriske instinkter. Det er den dybere betydning af den kendsgerning, at en heks har forvandlet ham til et æsel. Men der findes en kraft, der kan forvandle selv de mest afskyelige drifter til noget højere, ædlere. Denne kraft, denne sjælsstyrke er det, som de indviede kaldte "solen ved midnat". Netop dette ønskede Apuleius at udtrykke. Der findes en åndelig sol, der virker i naturen, man kunne sige "automatisk", som forvandler larver til sommerfugle - en kraft, som også kan virke og virker i mennesket, når sjælen søger at opnå denne kraft i frihed. Når vi ser tilbage på det gamle Ægypten i de førkristlige tider, da kaldte Isis-præsterne denne kraft for "solen ved midnat". Solen, der virker i mørket, endda i det mørke, der er indelukket i den menneskelige sjæl. Netop denne kraft er det, der blev menneske i Jesus Kristus. Kristus er det indre åndslys, hvilket ikke kun bringer vækst (som det synlige lys), men også forandring og metamorfose.

Rudolf Steiner giver et overbevisende eksempel på en sådan forvandling. Han taler om ærgrelse. Der findes nok kun få af os, der ikke husker en begivenhed, hvor vi har sagt eller gjort noget, som vi senere bitterligt fortryder. Og dog, så længe vi ikke kan blive rasende over noget dumt, unfair eller forkert, så længe kan vi ikke også udvikle ægte kærlighed til det gode i mennesket.

Hvis vi er tilskuere til noget dumt eller forkasteligt og forbliver ligegyldige overfor det, så vil det være umenneskeligt. Der findes nemlig sådan noget som en "berettiget vrede". Hvis vi dog blot lader vores uvilje få frit løb, så gør det os naturligvis ikke til bedre mennesker. Men hvis vi lærer at kontrollere og overvinde vores raserianfald, så forvandles vredens kraft og bliver til en sjælevarmende kraftkilde for andre mennesker. Rudolf Steiner har sammenfattet sine tanker således: "Den hånd, der aldrig har kunnet knytte sig i berettiget vrede, vil aldrig være i stand til at velsigne."

Som det er med vreden, således er det med alle de mindre attråværdige tendenser i os: de er "larver", som venter på forvandlingen til sommerfugl. Denne metamorfose følger dog ikke automatisk, som det er tilfældet i naturen, men det ligger i vores frihed.

Kraften og styrken, der bevirker en sådan forvandling, kommer af det væsen, som Isis-mysterierne kaldte "solen ved midnat", og som i evangeliet hedder "Kristus". I den førkristne tid kunne kun de indviede trænge frem til denne kraft, til sol-ånden. Men siden hændelsen på Golgata, siden Kristus blev menneske, står denne kraft alle menneskesjæle til rådighed, hvis og i fald de vil vække det i deres eget indre. Og nu kan vi vende tilbage til Johannes Døberen. Hans opgave var at forkynde den kommende Kristuskraft, at være dens for-forkynder. Hans prædikener gengives som regel således: "Fortryd, for himmelriget er nær." Men det græske ord, der oversættes som "fortryd", hedder "metanoie", hvilket betyder en tilskyndelse til indre forvandling, til åndens metamorfose. Johannes Døberen, barnet som fødtes til sommersolhvervet, forkyndte den kommende sol-ånd, den ånd, som præsterne i Stonehenge så i skyggen, som stene kastede i lyset af sommersolhvervet.

Hver blomst og hver sommerfugl er et billede, ja sindbillede af dette, som igennem metamorfosens kraft skal vokse og udvikle sig i vore egne sjæle. Vore sjæle skal blive som en herlig sommerhave: sådan kan vi håbe i en rigtig Skt. Hans stemning.